

УДК 911.3

Глибовець В.Л., к. г. н., ас., Яковенко Є.В., маг.

**ДІЯЛЬНІСТЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ
(НА ПРИКЛАДІ КОМПАНІЇ «ROBERT BOSCH GmbH»)**

Ключові слова: транснаціональні корпорації, глобалізація, інтернаціоналізація, міжнародна діяльність, інвестиції, диверсифікація виробництва.

© Економічна та соціальна географія. – 2014. – вип. 1 (69)

Вступ. Постановка проблеми. У процесі формування постіндустріального суспільства важливу роль у функціонуванні світового господарства та економіки відіграють транснаціональні корпорації. Їхня основна діяльність спрямована на отримання максимального прибутку шляхом охоплення якомога більшої частини ринку через створення регіональних представництв та відділів. Унаслідок цього відбуваються процеси глобалізації, інтернаціоналізації та згорання бар'єрів. Крім цього, ТНК відіграють значну суспільну роль, надаючи можливість долучення до загальносвітової культури [2,3].

Україна в цьому плані – дуже привабливий ринок для кожної ТНК. Маючи значну кількість населення, залишки радянських промислових потужностей та постійно зростаючий попит, Україна є цікавою для світових інвесторів. Проте, внутрішні бар'єри дещо затримують глобалізаційні процеси в державі.

Серед потужних світових ТНК в Україні представлена група компаній «Robert Bosch GmbH» у формі ТОВ «Роберт Бош Лтд». Дослідження діяльності компанії «Bosch» є актуальним на сьогодні, так як це потужна транснаціональна корпорація, яка займає передові позиції на світовому ринку автомобільних, промислових та побутових технологій, відіграє важливу роль у міжнародній економічній діяльності та бере участь у глобалізаційних процесах, що відображається на українській економіці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням діяльності транснаціональних корпорацій, у тому числі в Україні, займалися Якубовський С.О., Руденко Л.В., Рокоча В.В., Плотніков О.В., Новицький В.Є., Хорошун О.Б., Шевченко В.Ю. тощо. До зарубіжних дослідників належать: Ч.Кіндлеберг, Е.Пенроуз, Г.Перлмуттер, С.Хаймер. На сьогодні ТНК розширюють свою сферу діяльності та набувають нового значення у суспільстві, тому подальші дослідження діяльності ТНК є науково обґрунтованими.

Формування цілей та постановка завдання. Основною метою статті є дослідження та аналіз діяльності транснаціональних корпорацій в Україні на прикладі компанії «Роберт Бош Лтд».

Виклад основного матеріалу.

За визначенням Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), **транснаціональні корпорації (ТНК)** — це «підприємства, що складаються з материнського підприємства та його закордонних філіалів», при цьому ТНК можуть як набувати статусу корпорації, так і не мати цього статусу.

Економічною основою ТНК є:

- інтернаціоналізація виробництва і капіталу;
- міжнародний поділ праці: міжнародна спеціалізація та міжнародне кооперування виробництва;
- концентрація капіталу у світовому масштабі;
- вивіз капіталу у формах прямих та непрямих іноземних інвестицій;

- зменшення виробничих витрат і збільшення на цій основі прибутків - головна мета підприємств [1].

«**Robert Bosch GmbH**» або просто «**Bosch**» - німецька електротехнічна та машинобудівна фірма, виробник електро-механічної індустріальної та побутової техніки. У групу компаній «Bosch» входять «Robert Bosch GmbH» і більше 350 дочірніх підприємств

Компанія «Bosch» заснована 127 років тому Робертом Бошом в Штутгарті (Німеччина) як майстерня точної механіки та електромеханіки. Сьогодні тут працює 280 тис.чол, а компанія представлена більше, ніж в 150 країнах світу.

Відповідно до основних стратегічних цілей розвитку «Bosch» має такі основні напрямки діяльності: автомобільні технології, промислові технології, споживчі товари та будівельні технології. Компанія «Bosch» на світовому ринку є однією з лідерів по виробництву дизельних та бензинових двигунів, електроінструментів, систем опалення, побутової техніки та систем безпеки.

Основна складова успіху компанії – інновації, присутність на міжнародних ринках та диверсифікація виробництва. Сьогодні компанія інвестує в продукцію, направлену на захист навколишнього середовища та збереження природних ресурсів.

З самого початку компанія «Bosch» почала відігравати важливу роль в еволюційному розвитку автомобіля та сприяла тому, що він став масовим засобом пересування у ХХ столітті. Цю роль компанія відіграє і сьогодні. Жоден з виробників автомобілів сьогодні не обійдеться без автозапчастин «Bosch».

Інтернаціоналізація та диверсифікація як шлях до успіху. Успіх Роберта Боша можна пояснити тим, що він із самого початку усвідомлював, наскільки важливим є створення потужної мережі компанії та її вихід на міжнародні ринки. Так, перший офіс за межами Німеччини був створений у Великобританії (1898), згодом у Франції (1899), пізніше у США, ПАР, Новій Зеландії, Китаї, Бразилії та Японії (1911р).

Після Великої депресії компанія почала проводити процес диверсифікації виробництва. Так у 1933 році з'явився перший холодильник «Bosch», згодом пральні та посудомийні машини.

Сьогодні компанія Bosch представлена більш, ніж у 60 країнах через 300 відділень та регіональних представництв та має у своєму штаті близько 280 тис. працівників по всьому світу. Міжнародна мережа торгових представництв та партнерських організацій охоплює більше 150 країн, що забезпечує реалізацію продукції компанії.

У найближчому майбутньому компанія планує перевести центр росту в Азіатський регіон, в Китай та Індію, які показують сьогодні стійке економічне зростання, а, отже, і зростання попиту на продукцію «Bosch».

Результат досягнення такого рівня *інноваційних технологій* є результатом тісної взаємодії компанії з клієнтами. Компанія продовжує пошук нових сфер ведення бізнесу, нових ринків та технологій.

Щорічно компанія подає близько 3800 заявок на патенти, тобто близько 15 патентів кожний день (третє місце у світі за кількістю поданих патентів у рік – за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності). Компанія інвестує в наукові дослідження та розробки більше 4 млрд. євро (близько 9% середньорічного обсягу продажів). За останні 10 років компанія інвестувала в наукові розробки близько 30 млрд євро.

Таким чином, «Bosch» тримає курс на інноваційний розвиток задля створення основи стійкого розвитку в майбутньому.

Міжнародна діяльність у сфері інновацій забезпечує групі компаній «Bosch» надійну основу конкурентних переваг. Для компанії великого значення набувають такі явища як зміна клімату, пошук джерел відновлюваної енергії, демографічні зміни, використання транспортних засобів, що не забруднюють навколишнє середовище, зростання масштабів взаємозв'язків та ступеня взаємозалежності у сучасному суспільстві.

Близько 45% щорічних витрат компанії йде на екологізацію виробництва та виробництва продукції, що не шкодить навколишньому середовищу. Тільки у 2009 році сума таких витрат склала 21 млрд. дол. США. «Bosch» використовує нові стандарти роботи для збереження навколишнього середовища, такі як: регенерація тепла; скорочення споживання кількості води та відходів; міри по збереженню енергії; відмова від використання розчинників; аналогічні вимоги до продукції постачальників.

Валовий прибуток компанії «Bosch» у світі у 2010 році становив 47,3 млрд. Євро. Так, на автомобільні технології припадає 59% доходів, промислові технології – 14%, споживчі товари та техніка інженерних комунікацій – 27% доходів.

На сьогодні компанія «Bosch» – світовий лідер з: виробництва передових автомобільних технологій; виробництва приводів, трансмісій та систем управління, пакувальних технологій; виробництва електроінструментів, побутової техніки, опалювального обладнання та систем безпеки.

Основними факторами успіху компанії «Bosch» на сьогодні є: незалежність та фінансова сила; інноваційний потенціал; якість та надійність; світова присутність; стратегічне бачення; ефективні процеси; неперервне підвищення кваліфікації персоналу.

Цікавою є структура власності компанії. 92% акцій володіє Благодійний фонд Роберта Боша, 7% – члени сім'ї та нащадки, 1% – керівництво компанії.

Центральний офіс компанії розташований в Німеччині, проте значна частина активів компанії зосереджена в регіональних представництвах по всьому світу. Українська ТОВ «Роберт Бош Лтд» входить до складу Східноєвропейського представництва з центром в Москві. Крім Росії та України, сюди включені Казахстан та Білорусь.

Значення країн СНГ, у тому числі України, для компанії дуже велике. Україна має дуже потужні перспективи росту та розвитку. В Україні є завод у Львові, який займається серійним ремонтом стартерів та генераторів. Це

підприємство орієнтоване на експорт, досить помітною є мережа філіалів Buders (бренд, що представляє термотехніку).

Після Росії Україна за своїм потенціалом є для компанії абсолютним лідером серед країн СНД. За 2011 рік сума консолідованого обороту в Україні склала 44 млн. Євро. Найбільший оборот у сфері побутових приладів та автокомплектуючих деталей. Для порівняння у 2010 році оборот в Україні складав 49 млн. Євро (2008- 92,8 млн. Євро), у той час як у Росії – 667 млн. Євро, Білорусі 10 млн. Євро, Казахстані 10 млн. Євро. Щороку в українську компанію центральний офіс інвестує близько 0,5 млн. Євро.

В Україні «німецька форма» ведення бізнесу є успішною. Так, компанія ТОВ «Роберт Бош Лтд» вийшла на український ринок у 1993 році і завоювала значну його частину. Незважаючи на високі ціни продукції «Bosch», українці купляють її, адже товари мають німецьку якість. Принцип, за яким Роберт Бош заснував компанію у 1886 році, компанія застосовує і в Україні: «Краще втратити гроші, аніж довіру» [4,5].

Незважаючи на падіння обороту в Україні після економічної кризи 2008-2009 років майже в два рази (2010р. 49млн. Євро, 2008р. – 92,8 млн. Євро), компанія продовжує політику «завоювання довіри» у покупця.

Основою діяльності компанії як у світі, так і в Україні, є принцип B2B («бізнес бізнесу»). Основна діяльність ТОВ «Роберт Бош Лтд» в Україні полягає в реалізації власної продукції дилерам, які напряду контактують з кінцевими споживачами.

Компанія «Bosch» розробила власні цінності, яких дотримуються і в Україні: 1.Спрямованість у майбутнє та орієнтація на прибуток; 2.Відповідальність; 3.Ініціатива та послідовність; 4.Відкритість та довіра; 5.Справедливість та чесність; 6.Надійність, обов'язковість и дотримання закону; 7. Культурне різноманіття.

Структура ТОВ «Роберт Бош Лтд» в Україні є досить оптимізованою. Застосований матричний принцип управління : наприклад, у кожному департаменті є власні маркетологи, які курують всі внутрішні процеси, окремого відділу маркетингу немає. В Україні здійснюється оперативне управління компанією. Стратегічні рішення приймаються в Московському офісі.

Компанія «Bosch» приділяє багато уваги своїм працівникам. Соціальна підтримка працівників – одна з головних частин успіху бренду «Bosch». Сьогодні в Україні в ТОВ «Роберт Бош Лтд» працює 332 людини, які мають потужну соціальну підтримку (наприклад, медичне страхування).

Акціонери компанії вважають, що в Україні є певні перешкоди для розширення бізнесу . У деяких сферах повсякденної роботи є уповільнюючі процеси, що вимагають багато часу на вирішення проблем. Особливо це стосується податкової сфери. Велику кількість часу займають постійні тривалі переговори та виконання установлених відомствами процедур, які не є особливо важливими. У першу чергу, компанія покладає надію на владу, яка має полегшити бюрократичні процеси . Держава повинна забезпечити ясність

та точність у певних законах, їх єдине трактування в різних державних установах. Таких проблем немає в жодній європейській державі. Їх усунення має сприяти збільшенню обсягів інвестицій в Україну [4,5].

Проаналізуємо діяльність компанії «Bosch» в Україні за допомогою SWOT-аналізу.

Таблиця 1. SWOT-аналіз діяльності компанії «Bosch» в Україні

	Позитивний вплив	Негативний вплив
Внутрішнє середовище	<i>Strengths (сильні сторони):</i> потужна ТНК зі значними активами, яка є світовим лідером на своєму ринку	<i>Weaknesses (слабкі сторони):</i> стратегічне управління здійснюється з центру, а на периферії лише виконання поставлених завдань; стікання фінансових потоків з периферії до центру
Зовнішнє середовище	<i>Opportunities (можливості):</i> значні податкові надходження; інвестиції в бізнес; залучення кваліфікованих кадрів на місцях; соціальна підтримка працівників; підвищення загального рівня якості продукції на ринку.	<i>Threats (загрози):</i> послаблення позицій місцевого виробництва унаслідок значної конкуренції з «Bosch»; відтік прибутків з периферії (українського ринку) до центру (Німеччина).

Український ринок цікавий для «Bosch» у всіх секторах, у яких працює компанія. Особливо це стосується промислового обладнання, побутової техніки та інженерних комунікацій. В Україні практично немає автомобільних заводів. Таким чином, Україна є дуже привабливим ринком для автомобільної автоматики. Крім того, керівництво «Bosch» бачить значний потенціал для оновлення телевізійної мережі та систем опалення. На нашу думку, компанія «Bosch» має більше позитивного впливу на «українське середовище діяльності», аніж негативного.

Висновки. Світові процеси глобалізації та інтернаціоналізації впливають сьогодні на міжнародну економічну діяльність. Транснаціональні корпорації пришвидшують темпи розвитку завдяки зростанню обороту та потоків фінансових, трудових та виробничих ресурсів.

Компанія «Robert Bosch» – потужна ТНК, яка має представництво в Україні. Її діяльність є прикладом успішної стратегічної політики в таких напрямках: інвестиції в інновації; диверсифікація виробництва; міжнародна діяльність; екологічність виробництва та турбота про навколишнє середовище; активна соціальна внутрішня політика; дотримання найвищих стандартів якості; дотримання загальнолюдських цінностей та тісна співпраця із споживачем тощо.

Основна діяльність компанії в Україні – реалізація кінцевої продукції та обслуговуючий сервіс. Діяльність ТОВ «Роберт Бош Лтд» має бути прикладом ефективною економічною діяльністю та суспільною активністю, забезпечуючи залучення України до світових економічних процесів, високих стандартів виробництва, обслуговування та соціальної значимості компанії в різноманітних сферах.

Список використаної літератури:

1. Владимірова І.Г. Дослідження рівня транснаціоналізації компаній//Менеджмент в Росії і за кордоном. – № 6. – 2001.
2. Жук О. П. Процеси транснаціоналізації на сучасному міжнародному ринку / О. П. Жук // Науковий вісник НЛТУ України. - 2009. - Вип. 19.5
3. Федоренко В. Г. Транснаціональні корпорації як системоутворюючий фактор розвитку національних економік / В. Г. Федоренко // Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - № 7. - С. 31-34.
4. Про Бош в Україні [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.bosch.ua/uk/ua/our_company_6/history_6/history.html
5. Про Бош в Україні. Сектори та галузі діяльності [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.bosch.ua/uk/ua/our_company_6/business_sectors_and_divisions_6/business_sectors_divisions.html.

Глибовець В.Л., Яковенко Є.В. Діяльність транснаціональних корпорацій в Україні (на прикладі компанії «Robert Bosch GmbH»)

У статті проаналізовано діяльність транснаціональних корпорацій у світі та в Україні на прикладі компанії «Robert Bosch», розглянуто її структуру, особливості функціонування та впливу на світовий та вітчизняний ринки.

Ключові слова: транснаціональні корпорації, глобалізація, інтернаціоналізація, міжнародна діяльність, інвестиції, диверсифікація виробництва.

Глыбовец В.Л., Яковенко Е.В. Деятельность транснациональных корпораций в Украине (на примере компании «Robert Bosch GmbH»)

В статье проанализирована деятельность транснациональных корпораций в мире и в Украине на примере компании «Robert Bosch», рассмотрены ее структура, особенности функционирования и влияние на мировой и отечественный рынки.

Ключевые слова: транснациональные корпорации, глобализация, интернационализация, международная деятельность, инвестиции, диверсификация производства.

Glybovets V.L., Yakovenko Y.V. Activities of transnational corporations in Ukraine (as an example of the «Robert Bosch GmbH»)

The article analyzes the activities of transnational corporations in Ukraine and in the world as an example of the «Robert Bosch» company. In the article has been reviewed structure characteristics of company and its impact on the functioning of the global and domestic markets.

Keywords: multinational corporations, globalization, internationalization, international activities, investments, diversification of production.